

Maurice Blanchot

Yazınsal Uzam

Türkçesi: Sündüz Öztürk Kasar

İÇİNDEKİLER

BİR YAZI DÜŞÜNÜRÜ için PORTRÉ ÇALIŞMASI	7
---	---

I. Temel Yalnızlık

II. Yazınsal Uzamın İncelenmesi

MALLARMÉ'NİN DENEYİMİ.....	34
----------------------------	----

III. Uzam ve Yapıtın Gerekliği

I. YAPIT VE GEZGİN SÖZ	49
II. KAFKA VE YAPITIN GEREKLİĞİ	55

IV. Yapıt ve Ölümün Uzamı

I. OLASI ÖLÜM	87
II. "İGITUR"ÜN DENEYİMİ.....	110
III. RİLKE VE ÖLÜMÜN GEREKLİĞİ	123

V. Esin

I. DIŞARISI, GECE.....	171
II. ORPHEUS'UN BAKIŞI	180
III. ESİN, ESİN YOKLUĞU	186

VI. Yapıt ve İletişim

I. OKUMAK.....	201
II. İLETİŞİM.....	209

VII. Yazın ve Kökensel Deneyim

I. GELECEK VE SANAT SORUNU.....	221
II. SANAT YAPITININ NİTELİKLERİ.....	232
III.KÖKENSEL DENEYİM	247

EKLER

I. TEMEL YALNIZLIK VE DÜNYADAKİ YALNIZLIK.....	265
II. İMGELEMİN İKİ DEĞİŞKESİ.....	268
III. UYKU, GECE.....	279
IV. HÖLDERLİN'İN İZLEDİĞİ YOL.....	284

Bir kitabın, parçalı bir metin bile olsa, kendisini çeken bir merkezi vardır: Sabit olmayan, ancak kitabın baskısı ve onu oluşturan koşullarla yer değiştiren bir merkez. Aynı kalarak ve gitgide daha merkezi, daha gizli, daha belirsiz ve daha buyurganca yer değiştiren bu merkez, hakiki ise, sabittir de. Kitabı yazan kişi onu arzuyla, bu merkezi bilmeden yazar. Bu merkeze dokunmuş olma duygusu ancak ona erişmiş olmanın yanılması olabilir; açıklayıcı bir kitap söz konusu olduğunda, kitabın hangi noktaya doğru yönelir gibi görüldüğünü söylemekte bir tür yöntemsel dürüstlük vardır; burada, Orpheus'un Bakışı adlı sayfalara doğru.

I. Temel Yalnızlık

Sanat üstüne bir şeyleri, yalnızlık sözcüğünün ne anlama geldiğini anladığımızda öğrenir gibiyiz. Bu sözcüğü çok fazla kullandık. Yine de, “yalnız olmak” ne demektir? İnsan ne zaman yalnızdır? Bu soruyu sormak bizi yalnızca dokunaklı kanılara götürmemelidir. Dünya düzeyindeki yalnızlık burada üstünde uzun uzun konuşmaya gerek olmayan bir yaradır.

Üstelik, sanatçının yalnızlığıyla da ilgilenmiyoruz; bu yalnızlık, genel olarak söylendiği gibi, sanatını uygulamak için ona gereklidir. Rilke, Solms-Laubach kontesine, “Haftalardan beri, kısaca iki kez söze katılma dışında, bir tek sözcük etmedim; yalnızlığım sonunda bitiyor ve ben meyvenin içindeki çekirdek gibi işimin içindeyim,” diye yazdığında (3 Ağustos 1907) söz ettiği yalnızlık tam anlamıyla yalnızlık değildir: Bu içe dalıştır.

Yapıtın yalnızlığı

Sanat yapıtı, yazınsal yapıt söz konusu olduğunda yapıtın yalnızlığı daha temel bir yalnızlık serer gözlerimizin önüne. Bireyciliğin hoşla giden tek başına oluşu bir yana atar, farklılık arayışını gözardı eder; günün gergin egemenlik alanını kaplayan bir görevle gözüpek bir ilişki sürdürmek bu yalnızlığı dağıtmaz. Yapıtı yazmakta olan açığa alınmıştır, yazmış olan kovulmuştur. Kovulmuş olan kişi bunu bilmez üstelik. Bu bilmezlik onu korur, diretmesine izin vererek onu oyalar. Yazar yapıtın bitmiş olup olmadığını asla bilmez. Bir kitapta bitirdiği şeye bir başkasında yeniden başlar ya da yok eder onu. Valéry, yapıttaki bu sonsuzluk ayrıcalığını överken, işin yalnızca en kolay yanını görüyor: Yapıtın sonsuz olması,

(Valéry'ye göre) yapıta bir son koyamayan sanatçının yine de onu sonu olmayan bir çalışmanın kapalı alanına dönüştürecek yetenekte olmasıdır; yapıtın bu bitmemişliği aklın egemenliğini geliştirir, bu egemenliği dile getirir, onu iktidar biçiminde geliştirerek dile getirir. Belli bir anda, koşullar, bir başka deyişle, yayıncı, parasal gereklikler, toplumsal görevler biçimindeki tarih, bu eksik kalan sonu ilan eder ve mutlak zorunluluğun getirdiği çözümle serbest kalan sanatçı da bitmemiş olanı başka yerde sürdürür.

Yapıtın sonsuzluğu, böylesi bir görüşte, aklın sonsuzluğudur ancak. Akıl, yapıtların sonsuzluğu ve tarihsel devinim içinde gerçekleşmek yerine bir tek yapıtta tamamlanmak ister. Ama Valéry hiçbir zaman bir kahraman olmamıştır. Her şeyden söz etmekten, her şey üstüne yazmaktan hoşlanmıştır: Böylece, dünyanın dağınık bütünlüğü onu, kibarca vazgeçmiş olduğu yapıtın biricik bütünlüğünün kesinliğinden uzaklaştırıyordu. Düşüncelerin, konuların çeşitliliği arkasına *vb.* ifadesi gizleniyordu.

Bununla birlikte, yapıt –sanat yapıtı, yazınsal yapıt– ne tamamlanmış ne de tamamlanmamıştır: Vardır. Söylediği yalnızca ve yalnızca budur: Var olduğudur; başka bir şey değil. Bunun dışında o hiçbir şey değildir. Yapıtı daha fazlasını söyletmek isteyen hiçbir şey bulamaz, onun hiçbir şey söylemediğinin ayrımına varır. Yazmak ya da okumak için olsun, yapıta bağımlı yaşayan kişi yalnızca varolmak sözcüğünü dile getiren şeyin yalnızlığına aittir: Dilin saklayarak koruduğu ya da yapıtın sessiz boşluğunda yok ederek ortaya çıkardığı sözcük.

Yapıtın yalnızlığı en başta onun hakkında asla bitmiş ya da bitmemiş demeye izin vermeyen bu gereklilik yokluğuyla çerçelenir. Bu yalnızlığın kullanımı olmadığı gibi kanıtı da yoktur. O doğrulanmaz, hakikat onu yakalayabilir, ün onu aydınlatır: Bu varoluş onu bağlamaz, bu hakikat onu ne kesin ne de gerçek kılar, belirginleştirmez.

Yapıt yalnızdır: Onunla iletişim kurulamadığı, okurun ona ulaşmadığı anlamına gelmez bu. Ama onu okuyan yapıtın yalnızlığı savına dahil olur, tıpkı onu yazanın bu yalnızlık riskine dahil olması gibi.